Tetkikler, Düşünceler

Halka hizmet mefhumu ve resmî iş takibi

Yazan: Dr. Feridun Ergin

Halka hizmet mefhumu, idare teşkilât ve faaliyetinin ruhudur. Resmî makamların vazifesi, halka mümkün olan yardım ve kolaylığı göstermektir.

Halka hizmet mefhumu hukuk nizamının temel prensiplerinden biri olduğu halde, teşkilâtın vatandaş ihtiyaç ve menfaatlerine daima içten bir alâka beslemediği göze çarpmaktadır. Halkı alâkadar eden bir çok işlerde, resmî makamların kendiliklerinden harekete geçtikleri ve müracaate lüzum kalmaksızın meseleyi hallettikleri nadirdir. Müracaat, itiraz ve ikazlarla tahrik edilmedikçe halk lehine inisiyatif gösterildiğine pek rastlanmamaktadır. Düzeltilmesi lâzım gelen bir vaziyet, bazan kayıdsız nazarlar altında uzayıp gitmektedir. Bu hususta sayısız misaller gösterilebilir. Ankaranın büyük caddelerinden birinde bir ciğerci dükkânı vardır. Yaz sıcağında, çürümüş ve civara atılmış parçalardan çıkan berbad koku, civar evlerin havasını tahammül edilmez bir hale getirir. Gene aynı dükkânın arkasında, çöplük haline gelmiş bir arsa vardır. Lâkin Belediye, senelerdenberi devam eden bu vaziyete nihayet vermeyi düşünmemiştir. Aynı hale İstanbulda daha sık tesadüf edilmektedir. Memleketimizin en güzel yerlerinden biri olan Boğaziçi kıyıları, denize atılan çöpler yüzünden pis bir haldedir. Gazinolar, açık hava sinemaları, bilhassa son senelerde, geceleri halkın sükûnetini kaçırmaktadır. Umumî temizlik durumu ve âmme hizmetlerinde vazife gören memurların muamelesi insanı yadırgatmaktadır. Şehir hayatında, bir çok ihmal ve kusurlara her gün ve her yerde rastlanmaktadır.

Bazan resmî sıfat sahiblerinin usule aykırı hareket ettikleri göze batmaktadır. Bekçilerin aylık aldıkları zaman makbuz vermemeleri ve bir hizmet ifa edilirken iane istenmesi bu arada sayılabilir. Geçenlerde bir posta merkezinden telgraf verdik. Memur, paranın üstünü iade ederken on kuruş fazla aldı. Sebebini sorduk. Makbuzun arkasına yapıştırılmış olan Hava Kurumuna yardım pullarını gösterdi. Hayır müesseselerine yardım, içten gelen bir arzu ile yapılır. Yoksa damga resmi tahsil eder gibi fiilen cebrî mahiyette iane toplamağa kimsenin hakkı yoktur. İlk defa bilet gişelerinde başlayan sormadan iane pulu kesmek âdeti gittikçe yayılmak istidadındadır. Halk, lâyık olmadığı bir muameleye maruz kalmaktan çekindiği ve bir kaç kuruş için münakaşaya tutuşmak zahmete değmiyeceği cihetle, ses çıkarmamaktadır. Fakat bu şekilde hareketler, iyi bir intıba uyandırmamaktadır.

Hakkınız olan ve resmî müracaate mahal kalmaksızın yapılması gereken işlerde de icab eden kolaylık ve yardım esirgenmektedir. Bir kaç gün önce bir telgraf aldık. Şeridin imza yeri kopmuştu. Müvezzie, telgrafın kimin tarafından çekildiğini öğrenmek istediğimizi söyledik. Telgrafın merkezden posta ile gönderildiği ve oraya müracaat etmemiz icab edeceği cevabile karşılaştık. Bir ihmal eseri olan eksikliğin tamamlanması hususunda posta memurunun yardımını rica ettik. Fakat bir netice çıkmadı.

Resmî makamlarda bir işiniz çıktığı vakit bizzat takib etmek veya adam göndermek mecburiyetindesiniz. Nüfuz veya dostluk rol oynamadığı vakit, müşkülünüzün hiç bir müdahaleye lüzum kalmaksızın halledildiği nadirdir. İstida vermek, evrakı bir kalemden diğerine takib etmek ve muamelenin çabuklaştırılmasını rica etmek mevkiinde kalırsınız.

Resmî iş takibi, hakikî bir külfettir. Ehemmiyetsiz bir müracaatin yerine getirilmesi için vakit kaybetmek, günlerce dairelere taşınmak ve yol parası harcamak zaruretile karşılaşırsınız. Buna rağmen müşkülünüzü halledinciye kadar bazan aylar geçer.

Resmî kanaldan halledilmesi lâzım gelen işlerde, halkın hoşlanmadığı şeylerden biri de gördüğü muameledir. Aradığınız memuru bulamamak, başka bir gün gelmek tavsiyesile baştan savulmak, huzura kabul edilmemek, kapıda veya masa önünde bekletilmek, sert veya lâübali hitablara maruz kalmak, halkın karşılaşmaktan endişe ettiği ihtimallerdir. Eğer müracaatınız müsbet bir şekilde halledilirse, kâğıdınıza elini veya kalemini değdiren herkes, bir lütuf yapıyormuş gibi bir tavır takınır. Bu muameleyi hazmedemezsiniz ve pek mecbur kalmadıkça eşik aşındırmaktan çekinirsiniz. Fakat bazan sizi ayağa getirtmek fırsatı zuhur eder. Bu bizim başımıza geldi. Elektrik İdaresinden bir kâğıd aldık. 154 kuruş istiyorlarmış. Üç gün zarfında verneye yatırılmadığı takdirde cereyanın kesileceğini bildiren bir ültimatom. Halka tehdid ifade eden yazılar göndermekte ne mana var? Aynı şeyi daha nazikâne bir formül ile ifade etmek kabil değil midir? Müşteri rahatsız edilmiyerek istenilen paranın posta veya tahsildar vasıtasile aldırılması daha kolay olmaz mıydı?

Müracaatler hakkında muamele yapılırken, daima kanunun ruhuna ve metni ne sadakat gösterildiği iddia olunamaz. İdarî kaza mercilerine akseden ihtilâfların fazlalığı buna delildir. Teşekkül etmiş bir bürokrasi an'anesi vardır. Her, müracaat, bu an'anenin ve zihniyetin ışığı altında tetkik edilir. Bilhassa hazine menfaati bahis mevzuu olduğu vakit, kararlar umumiyetle müracaat sahibinin aleyhinedir.

Bu gibi vaziyetlerde, vatandaş kanunların ve mahkemelerin himayesi altındadır. Resmî makamlar tarafından haksızlığa maruz bırakılan bir kimse idarî hiyerarşinin daha üst kademelerine müracaat etmek ve kaza mercilerine başvurarak hakkını aramak imkânına sahibdir. Hattâ haksız bir muamele karşısında kanun yollarına müracaat, bir vazifedir. Geçen asrın büyük Alman hukukçusu İhering, bir kaç gün geçirmek üzere Viyanaya gelen bir İngiliz seyyahının otelde kendisinden bir kaç kuruş fazla para alınması üzerine ikametini uzatarak dava açtığını ve haksız yere alınan ücreti istirdad ettiğini anlatır. İngiliz seyyah, hakkını kurtarmak için vakit kaybetmiş, kat kat fazla masrafa girmiş, fakat prensipten fedakârlık etmemiştir. Aynı şey, bugün halka tavsiye edilemez. Yirminci asır bürokrati, kazaî kararların manevi müeyyidesine karşı tamamile kayıdsızdır. Vatandaş dava açmakta, avukat tutmakta, masrafa girmekte ve senelerce uğraşmaktadır. Uzun müddet sonra mahkeme kararile kazanılan hak, gecikmeden ileri gelen zararları telâfi etmemektedir. Mahkeme ilâmı yanlış muamelenin tashihini temin etmekte, fakat keyfî hareket eden memurun vaziyeti üzerinde maddî veya manevî hiç bir tesir yaratmamaktadır. O kadar ki, kendilerine kanunun sarih emirlerini hatırlattığınız memurlar, bazan müstehzî bir tavırla Danıştaya başvurmanızı tavsiye etmektedirler.

Halka hizmet mefhumunun bürokrasi an'anesi tarafından küsufa uğratılmasında en büyük amil, ferde karşı mesuliyet prensipinin hukuk nizamında yer bulmamasıdır. Memur halka hizmetle mükelleftir, fakat âmirine karşı mesuldür. Emirlere itaat ettiği ve âmirlerinin teveccühüne mazhar bulunduğu müddetçe, müracaat sahiblerine yaptığı muamele mevkii üzerinde herhangi bir tesir husule getirmemektedir. Müracaatleri derhal neticeye bağladığı ve halkın menfaatlerile kanun icablarını telife muvaffak olduğu için mükâfat gören personele az rastlanır. Halka müşkülât çıkardığı için ceza gören memur ise yok gibidir.

Avusturyalı iktisadcı Ludwig von Mises, türkçeye çevirmiş olduğumuz Bürokrasi adlı eserinde, idare mekanizmasının bünyesini kemiren hastalığı tedaviye imkân bulunmadığını söylemekte ve devlet müdahalesini asgarî hadde indirmek zaruretine işaret etmektedir. Müdahalenin azaltılması lüzumuna biz de kaniiz. Fakat bürokrasinin önlenemiyeceğini düşünerek her şeyi oluruna bırakmak taraftarı değiliz. Kanuna aykırı olarak müşkülât çıkaran memurları yola getirmek ve halka hizmet mefhumunun daha fazla saygı ve itibar görmesini temin etmek mümkündür. Memurların müracaat sahiblerini tam bir mesuliyetsizlik hissi içinde karşılamalarına meydan bırakmamak suretile bugün şikâyeti mucib olan vaziyetlerden bir kısmını bertaraf etmek kabildir. Bunun için de, kaza mercilerinden çıkan kararların yanlış muamele yapan memurların şahsî durumları üzerinde fiilî bir tesir yaratması lâzımdır. Yaptıkları muamelelerin kanuna uygunsuzluğu kazaî bir kararla sabit olan memurların sicillerine kayıd düşürmek ve bu hal birkaç defa tekerrür ettiği takdirde terfi hakkını kaldırmak ve hattâ vazifeye son vermekle halkın zararına tecelli eden bir zihniyeti silmek imkân dahilindedir.

Hukukçular, seçimleri millî hâkimiyetin bir tezahürü olarak kabul ederler. Halk, hâkimiyetin kendisine verdiği hakkı dört yılda bir defa kullanır. Siyasî hakların şu veya bu şekilde istimali, münferid vatandaşın vaziyeti üzerinde ehemmiyetli bir değişiklik husule getirmez. Buna mukabil iktisadî hürriyetler ve idarî teşkilât ile temasların cereyan tarzı, yaşayış şartlarımızın hakikî veçhesini tayin eder. Halk hâkimiyeti hürmet etmekliğimiz gereken kutsî bir prensip ise, yalnız siyaset mekanizmasını değil, aynı zamanda idare teşkilâtını da hizmetkârı bulunduğu halka karşı hareketlerinden mesul tutmak icab eder.

Bakırköy sahillerinde bir erkek cesedi bulundu

Dün öğle üzeri Bakırköy sahillerinde hüviyeti meçhul bir erkek cesedi bulunmuştur. Cesedi muayene eden Adlî Tabib İzzet İşcan, Morga kaldırtmıştır.

RENKLİ FOTOĞRAF

Fotoğrafçılık sanatile ilgili meslekî yenilikler üzerinde esaslı tetkikler yapan ve New-York'ta tertib ettiği Türk fotoğrafçılık sergisi büyük bir rağbet kazanan Foto Sabah Müessislerinden B. İskenderin Amerika seyahatinden döndüğünü memnuniyetle haber aldık.

B. İskender Amerikadan gelirken Foto Sabah Müessesesi atölyelerinde renkli fotoğraf çekmek üzere gerekli makine ve malzemeyi de getirmiş bulunmaktadır. Sanatseverleri; fotoğraf amatörlerini yakından ilgilendirecek olan bu noktayı ehemmiyetle kaydeder Foto Sabah'a yeni başarılar dileriz.

Şehir haberleri

Karakolda dayak yiyen kadın

Başkomiser hakkında idarî ve inzibatî tahkikat yapılıyor

Sultanahmedde, Dizdariye mahallesinin Katibsinan camii sokağında 35 numaralı evde oturan Hacer Alemdar adında bir seyyar simidcinin Sirkeci istasyonu dahilinde simid sattığı için İstasyon Emniyet Başkomiseri Necati tarafından sopa ile dövülerek vücudünün muhtelif yerlerinden yaralandığını dün yazmıştık.

Bu mesele hakkında dün Emniyet Müdürü Ahmed Demirle konuştuk, bize şunları söyledi:

«— Hâdiseyi gazetelerde gördüm. Tahkikat için derhal üçüncü şube müdürüne emir verdim. İdarî ve inzıbatî bakımdan tahkikat yapılmaktadır. Başkomiseri de, bulunduğu merkezden alarak Beylerbeyi merkezine gönderdim.»

Ramazan hazırlıkları

İstanbul Evkaf İdaresi, Ramazan münasebetile camilerdeki hazırlıklarını tamamlamak üzeredir. Bu arada şehrimizdeki camiler yeniden temizletilmiş, elektrikleri tamir edilmiş ve ampulleri yenilenmiştir. Beyazıd, Fatih, Sultanahmed, Yenicami ve Valide camilerinde mahyalar kurulacaktır. Fatih, Davudpaşa, Hekimoğlualipaşa, Zeyrek Şeyhsafahatun, Muradpaşa, Fatihte Hırkaişerif, Mesihpaşa, Eyübde İslâmbey, Beyazıd, Sümbülefendi, Sultanahmed, Edirnekapıda Mihrimah, Beylerbeyi, Kasımpaşa camilerinin esaslı bir surette tamirlerine devam edilmektedir.

Başbakan Yalovaya davet edildi

Yalova Belediye Reisinin başkanlığında bir heyet dün şehrimize gelerek, Başbakan Receb Pekeri, Yalovanın kurtuluş günü olan 19 temmuzda Yalovaya davet etmiştir.

Amiral Kelly şehrimizde

İki haftadanberi memleketimizin misafiri bulunan Türk dostu İngiliz Amiralı Kelly dün sabah Ankaradan şehrimize gelmiştir. Amiral İstanbulda bir müddet kalacak, tekrar Ankaraya dönecektir.

Hünkâr suyunun satışı menedildi

Sağlık ve Sosyal Yardım Müdürlüğü Sağlık Ekipleri Hünkâr suyunda yaptıkları bir teftişte, doldurma, boşaltma ve yıkama tertibatlarında birçok noksanlar görmüşlerdir. Sağlık Müdürü de su mahallinde bizzat teftiş yaptıktan sonra, Hünkâr suyunun sıhhî eksikleri tamamlanıncıya kadar satılmasını menetmiştir.

Çorab fabrikatörleri telâşta

Naylon çorab ipliği ve çorabının serbest dövizle ve ucuz gümrük tarifesine tâbi tutularak ithaline Ticaret Bakanlığınca müsaade edilmesi üzerine çorabcılar telâşa düşmüşlerdir. Şehrimizdeki çorab sanayicileri dün, Bölge Sanayi Birliğinde yaptıkları toplantıda, Ticaret Bakanlığınca verilen bu kararın yerli çorab sanayiine büyük bir darbe indireceğini, bu kararın millî ekonomimizle kabili telif olmadığını, Naylon iplik ve çorablarının sun'î ipek gibi bir maddeden mamul olduğuna göre bunların neden yüksek gümrük tarifesine tâbi tutulmadıklarını belirtmişler ve evvelce yaptıkları müracaati yenilemek üzere Bakanlığa müracaate karar vermişlerdir.

Kenan Öner, «Ulus» aleyhine dava açtı

Demokrat Parti İstanbul İl İdare Kurulu Başkanı Kenan Öner, «Ulus» gazetesinde hakkında çıkan «Rezil sözler» başlıklı yazıdan ötürü gazetenin imtiyaz sahibi Kemal Turan, yazı işleri müdürü Cemal Sağlam ve yazının muharriri haklarında neşren hakaret davası açılması için Savcılık Basın Bürosuna müracaat etmiştir. Yazının sahibi Ankara Cumhuriyet Savcılığından sorulmuş ve Basın Bürosunca tahkikata başlanılmıştır.

Necib Fazıl 6 aya mahkûm oldu

Büyük Doğu mecmuasının 53 numaralı sayısındaki Sır başlıklı yazı, millî hissiyatı sarsıcı ve zayıflatıcı ve propaganda mahiyetinde görüldüğü için, mecmuanın sahibi Necib Fazıl Kısakürek, Sıkıyönetim Mahkemesine verilmişti. Bu dava sona ermiş, Necib Fazıl 6 ay hapse mahkûm olmuştur.

Bir kısım mahallelere havagazi gelmiyor

Son günlerde İstanbul havagazi şebekesi, işlemez bir hale gelmiş, bazı semtlere, bu meyanda Divanyolu havalisindeki evlere hiç gaz gelmemeğe başlamıştır. Gaz muslukları açıldığı vakit herhangi şekilde bir tazyik olmadığından ses bile vermemektedir. Bunun, şebekedeki arızadan mı, yoksa fabrikadan verilen tazyikın azlığından mı olduğu bilinememektedir. İdarenin ehemmiyetle nazarı dikkatini çekeriz.

3 üncü Bölge Etıbba Odası üyelerine

Geçen sene Londrada teşekkül eden (Dünya Tıb Birliği), ilk kongresini 17-20 eylûl 1947 tarihinde Pariste akdedecektir. Mezkûr birlik genel sekreterliği müşahid olarak iştirak edecek meslektaşların isim ve adreslerinin bildirilmesini istemektedir. Sayın üyelerimizden, masrafı kendisine aid olmak üzere iştirak isteğinde bulunanların bir an evvel Etıbba Odası idare heyetine bir mektubla bildirmelerini rica ederiz.

Türk-İtalyan ticaret anlaşmasının şümulü

Ticaret Bakanlığı Dış Ticaret Dairesi Reisliğinden bildirildiğine göre, İtalya ile aramızda mer'î 12/4/1947 tarihli ticaret ve ödeme anlaşmaları şimdilik «Trieste muhtar arazisi» bölgesine de şamil bulunmaktadır. Muhtar arazi için ayrı bir para rejimi kabul edilinciye kadar İtalyan lireti kanunî para olmakta devam edecek ve İtalya hükûmeti İtalyada tatbik edilenlerden daha az elverişli olmamak şartile bu bölgenin ihtiyacı olan yabancı tediye vasıtalarını temin eyliyecektir.

BUGÜNKÜ Mizah

Mecmuasını alınız, Harikulâde yazılar ve karikatürler göreceksiniz.

SAYIN DOKTOR VE ALÂKADARLARIN

Nazarı Dikkatine:

Hakikî LYSOFORM adlı

maruf antiseptik; ecza depolarile eczanelere tevzi edilmistir.

FİKİRLER

İnsan ile hayvan konuşuyor

Yazan: Prof. *Mustafa Şekib Tunc*

İnsan — Manevî ilk hayatım seni kutlulamakla başlar: Kendimi senden ayıramaz bütün bir uruk hep sana tapınır, senin adını taşırdık. Sana kimse dokunamazdı. Sultanlardan çok daha serbest yaşardın.

Hayvan — O altın devrimi hep arıyorum. Beni bıraktıktan sonra galiba ruhlara, kendinize benzer mabudlara ve nihayet tek bir Tanrıya bağlanır oldunuz. Beni hiç değilse kendi halime bırakmalı değil miydiniz?

İnsan — Tapındığımız şeyler bir kere gözden düşmiyegörsün. Birdenbire kalp akçe gibi oluyor, sadece kıymetlerini kaybetmekle kalmıyor, kem nazarla bakılıyor, hor ve hakir görülüyor.

Hayvan — Birbirinizi aşağılamak için de hep benim adım kullanılıyor değil mi?

İnsan — Maatteessüf öyle!. Yaratıkların en şereflisi olarak kendimize inandıktan sonra sen çok aşağılarda kalıyordun. Yalnız bu kadar da değil, hep bizim için yaratıldığına da inanarak en ağır işlerimizi sana yüklettik. Derilerinden çarık, postundan kürk, etinden sucuk yaptık. Zararlı sandıklarımızı öldürdük.

Hayvan — Sen yokken istediğim kadar ürer, birbirimizi yediğimiz halde üreyişlerimiz de ona göre olduğu için karalar ve denizleri doldururdum.

İnsan — Bilmem nasıl anlatayım. Uzun zamanlar hor görmekle beraber sana tekrar hayran olduğumuz demler de oldu. Bir kere geçinmen, barınman için kimseye muhtac olmuyorsun. Her işini kendin yapıyorsun. Aç ve çaresiz kalmadıkça kimseye bir şey yapmıyorsun. Yavrularına kendin bakıyor, kendin büyütüyorsun, görmesini bilenler için de çeşid çeşid güzelliklerin var. Bizim neden sonra icad ettiğimiz kaba ve çabuk aşınır aletlerimize karşılık senin hemen her türlü aletin var, hem de vücudünden bir parça olan ve ömrün oldukça aşınmıyan aletler. Biz daha bir tekne yapamazken sen denizlerde yüzüyor, havalarda uçuyor, yerin altında tüneller açıyordun. Ateşe hasretken, ışık yakamazken senin ateşböcekerin vardı. Ağ nedir bilmezken örümceklerin sinek uçurtmıyan ağlarını istedikleri yerde örerlerdi; ipek ve bal yapmasını bilen harikaların vardı. Bizim sende olmıyarak icad ettiğimiz tek şey tekerlektir. En kudretli icadlarımızdan biri olan motörü, tüyden ve kılçıktan yapılmış kanad ve yüzgeciklerinle temin etmiştik. Küçücük ve sümük gibi bir et parçacığından ibaret olan midye ve istridyelerinin bıçak sırtı ve bazu kuvvetile güç açılan bir kudretle sert kabuklarını sımsıkı kapamalarındaki harikulâde manivelâyı görüp de hayret etmemek kabil midir? Hem de bu kudreti denizden çıkarıldıktan saatlerce sonra dahi muhafaza etmeleri ne şaşılacak şey!..

Hayvan — Bana karşı gösterilen bu dalgalı, dolambaçlı ilginin sebebi ne olsa gerek?

İnsan — Bilmem anlatabilecek miyim? Sen hemen hiç değişmiyen insiyaklarınla yaşadığın için dünya görüşlerin hep bir kıvamda gider. Bunun için de değişik görüşleri garib bulursun. Halbuki benim kafam hiç de bir kararda kalmaz. Sana tapındığım zamanlar mistik bir kafam vardı. Dünyaya loş bir gözle bakıyor, herşeyi esrarlı görüyordum. İnsiyaklarım da henüz çok canlı ve kuvvetli idi. Zekâm açılmamıştı. Sendeki insiyakların zenginlik ve fevkalâdeliği beni teshir etmiş olsa gerekti. Sana tekrar hayran olduğum zaman da hayal evim açılmış, romantik olmuştum. Yeni başlıyan sanayi hayatının çirkinleştirmeğe başladığı şehirler yanında tabiatin herşeyi bana güzel görünmeğe başladı. Onun koynunda en tabiî olarak da seni gördüğüm için eski bağlılığım tekrar uyandı.

Hayvan — Hep aynı halde kaldığıma ve dilsiz olduğuma göre bu değişmelerinde benim hiç bir tesirim olmasa gerek. Zaten bütün ömrüm hep korku ve halecan içinde geçiyor. Gölgemden bile ürküyor, dört bir tarafı kollamadan bir damla su bile içemiyorum.

İnsan — Bende de o yarın endişesi yok mu, rahat hiç bir nefes aldırmıyor. Günlerim hep ne var, ne olacak halecanile geçiyor. Nasıl geçmesin ki hep aynı hayat kasırgasının havalandırdığı toz parçaları gibiyiz. Nereye ve niçin götürüldüğümüzü bilmiyoruz ki huzur denebilecek bir sükûnumuz olsun?!.

Hayvan — Bunları söylemekle aramızdaki uçurumun büyük olmadığını mı anlatmak istiyorsun?

İnsan — Aramızda uçurum değil ama bende atlama ile olmuş gibi görünen mühim bir yapı var ki ne senden tamamile kopup ayrılmış, ne de kendini bulup anlamış.

Hayvan — Gene beni teselli etmek ister gibi konuşuyorsun. Halbuki sende ilim denen, sanat denen bir takım büyük marifetler varmış.

— İnsan Bu dediğin marifetler uzun hikâye. Bunları bırakalım da seni benden beni senden ayıran noktaya gelelim. Sen daha çok insiyaklarınla hareket edersin ama, Sıkışınca veya talim edilirsen yeni şeyler de bulur ve öğrenirsin, sonra da bunları hatırlıyarak tekrar etmeyi de becerirsin. Hattâ bu suretle yeni itiyadlar da kazanırsın. Fakat bu öğrendiklerinden bir «fikir» edinip ileride uğrayacağın güçlüklerde bu fikirden hareket ederek bir yol bulmayı, bir tedbir almayı yapamaz gibi görünüyorsun. Şimdilik bilinen vaziyetin bu merkezde. İleride belki de daha çok, daha ileri kabiliyetlerin olduğu meydana çıkacak. Geçmiş tecrübeler bu ümidi besletecek gibidir.

Hayvan — Bu noktayı biraz daha açar mısın?

İnsan — Daha açık söyliyeyim: Sen bile öğrendiklerini, bunların hatıralarını bir fikir haline getirip onları uyandıracak şeyler göz alanına gelmeden veya göz alanında bulunmadan kullanabilecek gibi olamıyorsun. Meselâ bir kaç kere ısırdığın bir oltadan canın yandıktan sonra bu oltaya aynı yemle olursa bir daha gitmiyorsun ama, yem değiştirilirse gene gidiyorsun. Aynı yerde geçen felâketinden bir tuzak fikri edinerek ikinci yeme karşı ihtiyatlı davranmak gibi sırf zihnî bir plâna geçerek bu plândan hareket etmek varken bunu yapamıyorsun. Kısa bir zaman için yapsan bile devam ettiremiyorsun. Çünkü tecrübelerini zihin plânında örgüleyip saklıyamıyorsun. Bir kelime ile tecrübelerini fiil plânından düşünce plânına alamıyorsun.

Hayvan — Bu düşünce dediğin de ne?

İnsan — Duyularla edinilen müşahhas tecrübeleri fikirler, kavramlar haline getirerek kafanın bunlar vasıtasile çalışmasıdır. Böyle bir çalışma vasıtası olduktan sonra artık hatıraları uyandıracak şeylerin tesirile hemen iş plânına geçmek zorunda kalınmaz. Hal ve durumun icablarına en uygun gelecek davranış imkânları tasarlanır, bunların provaları yapılır. İşe bunlardan sonra geçilir. Senin anlıyacağın hazır elbise kullanacak yerde ısmarlama elbise biçilir.

Hayvan — Demek ki ben düşünmekten ziyade yapmakla kalıyorum. Bununla beraber sen de hep bir şey yapmak için düşündüğüne göre yapıcılıkta birleşiyoruz, değil mi?

İnsan — Evet, yalnız ben herşeyi yapabilecek tarzda düşünmek ve düşünebilecek tarzda yapmak isterim. Sen ise içgüdünün yetmediği yerde başın sıkılınca çok kere burnunun dikine gider, gelişigüzel denemeler yaparak bunları çıkar bir yol buluncaya kadar tekrarlar, sonra da bu kazancını gene tekrarlamalarla sağlayıp makineleştirdikten sonra daha ilerisine gitmez, orada kalırsın. Bunun için kazandığın bilgiler göreneklerden ibaret bir takım alışkanlarda toplanır.

Hayvan — Başarı olduktan ve bir alışkanlık haline geldikten sonra daha ne aranır?

İnsan — Bunların artık bir daha yanılmaz ve tam bir başarı haline gelmeleri de kabildir. Benim «ilim» diye yaptığım da işte budur. Senin hayatın çok sade. Benimki tersine çok karışık. İhtiyaclarım bitecek gibi değil. Bunun için herşeye dikkat etmek, herşeyden faydalanmak. Her şeyin sebeblerini aramak, başarılarımı kontrol edip sağlamlıklarını tahkik etmek, yanılmaz ve önceden kestrilecek başarılara varıncaya kadar savaşmak zorundayım. Bir kelime ile aradığım başarı daima etkili olması gereken, yetersizlik ve tehlikesi kalmamış olan emniyetli başarılar olmak lâzımdır.

Hayvan — Ne söylüyorsun... Koca tabiat böylece istediğiniz gibi avcunuzun içine girebiliyor, öyle mi?

İnsan — Benim başarılarım o koca tabiati bir dev makine gibi tasarlamağa götürdü. Onun olguları arasında zorunlu ilgiler, bağlar buldum ve bu buluşlarımın sonunda pratik sonuclara vardıktan sonra bunlardan çıkan teknik beni ihya ettiği kadar da korkutuyor.

Hayvan — Bakılırsa hemen herşeyi «yapma bir şey» gibi görüyorsun.

İnsan — Tabiatten elde ettiğim teknik kudret onda da teknikçi bir iradenin saklı olduğuna işaret ediyor. Bunda ilerledikçe bu düşünce de kuvvet buluyor.

Hayvan — Elde ettiğini söylediğin muazzam tekink kudretin rağmına beni azat etmedikten başka birbirinizi de hâlâ yiyormuşsunuz, öyle mi?

İnsan — Hiç sorma .. İsrail oğullarının taptıkları o «Altın buzağı» yok mu, hâlâ ona tapıyorum!..

M. Şekib TUNC

İKTİBASLAR

Avrupa dörtyol ağzına geldi

Kısa süren Paris Konferansının akamete uğraması, konferansın safhalarını dikkatle takib edenleri hayrete düşüren bir hâdise olmadı. Mösyö Molotov'un, karar projesini sunduğu andan itibaren, Sovyet tezi ile İngiliz - Fransız tezinin uzlaştırılamıyacak kadar aykırı olduklarını görmek mümkündü. Fransız - İngiliz programı, Avrupanın imarını bütün halinde derpiş eden bir plânın kabulünde ısrar ediyor, bu programın Birleşik Amerikalıları ancak bu şekilde tatbikı için zarurî olan fedakârlıklara, razı etmek mümkün olacağını mütalea ediyor; Rus plânı ise, Avrupanın müşterek menfaati bakımından ortadan kaldırılması elzem olan, iktisadda milliyetçiliği müdafaa ediyordu.

Rusyanın, peyk devletlerini batı ile temasa girme imkânlarına mazhar kılacak ve Sovyetler Birliğinin cazibesinden kurtaracak mahiyette iktisadî cereyanların vücude gelmesine, her şey pahasına engel olmak istediği meydandadır. Mösyö Molotov'un mukabil teklifleri, Amerikan teklifini torpillemekten başka netice veremezdi.

Halbuki, Kremlin ricalini yumuşatmak için bir şey ihmal edilmemişti. Birleşik Amerika, İngiltere, Fransa, onların, Avrupayı kalkındırma plânına iştiraklerini kolaylaştırmak için bir çok tedbirler almışlar, bir çok uysallıklar göstermişlerdi. Truman doktrininin sertlikleri, her türlü Sovyet aleyhtarlığı görünüşünün izalesi için, yumuşatılmıştı; General Marshall, Avrupaya yapılacak yardımın hiç bir siyasî şarta bağlı olmıyacağını ve Rusya ile ona bağlı memleketleri de içine alacağını, ehemmiyetle tasrih etmişti. Birleşik Amerika da, Paris müzakerelerinden uzakta kalmak basiretini göstermişti.

Öteyandan, Mister Bevin ve Mösyö Bidault, konferansın başarıya ulaşmasına müsaid bir hava yaratmağa çalışmışlar, hünerli Fransız Dış İşleri Bakanının, son dakikada tasarladığı uzlaşma, Rusyaya yapılan müsaadekârlıkları, imkân nisbetinde son haddine kadar götürmüştü.

***

Bütün bu gayretler boşa gitti.

Tekmil Avrupada, bilhassa, feci bir iktisadî buhran ve yiyecek buhranı geçirmekte olan doğu Avrupa memleketlerinde duyulan hayal sukutu derindir. Rusyanın Parise gitmek teklifini kabul edişi büyük ümidler doğurduğu için bu hayal sukutu daha derin olmuştur. Esen hava iyimser bir hava idi.

Müzakerelerin inkıtaa uğraması mesuliyeti üzerinde söz söylemek beyhudedir. Bu inkıta yolunda ilk adımı Rusların attığına, bu sorumluluğu da bile bile onların yüklendiğine şüphe yoktur. Uzlaşmazlıklarının sebeblerini araştırmak daha meraka değer.

Yenemedikleri bir kuşku mu var? İyi ama, Mareşal Stalin de, müşavirleri de pekâlâ biliyorlar ki, Amerikalıların, Avrupayı nüfuzları altına almağa asla niyetleri yoktur, çünkü, Avrupayı tahkim etmek üzere Rusyayı kendilerile birleşmeğe davet ediyorlar. Stalin ve müşavirleri, Birleşik Amerikanın harbden nefret ettiğini de bilmiyor değillerdir. Amerikanın harbe razı olması, ancak, Hitler Almanyasının dünyayı fethe çıktığı zaman olduğu gibi, günün birinde, yeniden tehdide maruz kaldığı takdirde mümkündür. Şu halde, inkıtaın sebeblerini başka tarafta aramak icab ediyor.

***

Bu şekilde araştırınca, akla gelen şudur ki, Sovyet Rusya, bugünkü şartları emperyalist emellerine müsaid bulu yor; Marshall plânına muhalefet etmesi de, Avrupa iktisadî Birliğinin, Avrupa karasının tekmil şark kısmındaki Rus hâkimiyetinin devamı ile telif edilememesindendir.

Sovyet Rusyanın, Çinde, Polonyada, Bulgaristanda, Rumanyada, Macaristanda başarılar elde ettiği halde şifahî itirazlardan başka hiç bir engelle karşılaşmamış olması; Fransada, İtalyada, daha başka yerlerde bulunan, her fırsatta kendisine hizmete daima âmâde komünist partileri tarafından destekleneceğine emin olması, ona, doğu Avrupadaki fütuhatını kuvvetlendirmesine, hattâ orta ve belki de batı Avrupayı Sovyetleştirmesine hiç bir mani bulunmadığı kanaatini vermektedir. Bundan dolayıdır ki, Avusturyayı gitgide artan bir baskı altına aldığı, Yunanistanı bir komünist ihtilâlile tehdid ettiği, bir Tuna iktisadî bloku vücude getirilmek üzere, Bükreşte, yalnız sahildar memleketlerin davet edilmesi mukarrer bir konferans toplamayı tasarladığı görülmektedir.

Sovyet hükûmeti, Avrupanın kalkınmasına yardım etmeğe razı olursa, milletlerarası işbirliği ve barış yoluna girmek hususunda bir arzu izhar etmiş, barışa susayan bütün milletlere derin bir nefes aldırmış olacaktı. Avrupanın iştirak ettirmek için sarfedilen bütün gayretlere rağmen ortak olmaktan kaçınması, «demir perde» siyasetinde ısrar etmek niyetinde bulunduğu ve Avrupada, keşmekeşle sefaleti arttırmaktan başka bir işe yaramıyan nifak halini devam ettirmeği menfaati icabı telâkki ettiği manasına gelmesinden korkulur.

Görünüşe bakılırsa, Rusya iki şıktan birini tercih etmiş, işbirliği ile gerek toprak, gerek ideoloji sahasında fütuhat siyaseti arasında bir seçme yapması istenince, ikinci şıkkı seçmiştir.

***

Bu, her şeyin mahvolduğuna, Avrupanın, kendi iktisadî kalkınmasını kendisi sağlamak ümidinden vazgeçmesi gerektiğine mi delâlet eder? Asla! Gerçi, Üçler Konferansının akamete uğraması, barışın henüz ne kadar şüpheli olduğunu gösterir. Fakat bu, her şeyden vazgeçmek için bir sebeb değildir. Rusyanın red cevabı, Marshall Plânının yüzüstü bırakılmasını gerektirmez. Washington hükûmeti, önünde sonunda, bu plânın tatbiki sorumluluğunu yüklenmeğe azmetmiştir. Nitekim, Avrupaya yardım keyfiyetini de içine alan geniş bir dış siyaset programını müzakere etmek üzere, kongreyi hususî bir toplantıya davet edecektir. M. Trygve Lie'nin bir demecine göre, Birleşik Milletler de, bu hususta elbirliği etmeğe hazırdırlar.

Hattâ Moskovanın açıktan açığa verdiği red cevabından sonra dahi, Avrupanın, kesin olarak ayrılık içinde kalması için hiç bir sebeb yoktur. Rusya, milletlerarası gerçek bir elbirliğinin şartlarına razı olmak istemediğine göre. Avrupanın mümkün mertebe fazla kısmını -onun aleyhine değil- onsuz imar etmek çarelerinin aranması lâzımdır. Amerikan yardımından faydalanmak istiyen bütün memleketlere başvurup, hemen hemen birbirinin tıpkısı olan İngiliz plânile Fransız plânında yazılı olan prensipler gerekince teşkilâtlanmağa bu memleketleri davet etmek, şimdi İngiltere ile Fransaya düşen bir vazifedir. Bu imar teşebbüsünün, yalnız batı Avrupaya inhisar etmesi için de bir sebeb yoktur. Şarkî Avrupa memleketleri de Avrupanın ayrılmaz bir parçası değil midir?

Her şeyden evvel, uğrunda gayret sarfedilmesi gereken iş, Avrupanın, doğuda ve batıdaki iki devin çatıştıkları bir saha olmaktan artık kurtarılması; halen, dünyanın çok büyük iki devleti arasında cereyan eden kansız muharebede, kıt'amız muhtariyetinin korunması, General De Gaulle'ün, son defa söylediği gibi, her şeye rağmen hür insanlarla bağımsız devletlerden teşekkül etmiş, fakat, muhtemel her türlü hakimiyet iddiasını önlemeğe muktedir bir bütün halinde teşkilâtlandırılmış bir Avrupanın kalkınmasına çalışmak ve barışın müstağni kalamıyacağı muvazene unsurunu, iki rakib kütle arasında tesis etmektir. Fakat, bilmiş olalım ki, kurtarılması gereken memleketlerin içinde içtimaî barış muhafaza edilemezse bu iş yapılamaz.

***

Böylece, Avrupa, uzun tarihinin candamarı olan bir dörtyol ağzına gelmiş bulunuyor. Harb sona ereliberi, Avrupanın durumu, asla bu derece nazik bir safhaya girmemişti. Mukadderatı, uzun seneler için, Avrupalıların, önümüzdeki aylar zarfında göstere cekleri cesaerte ve zekâya bağlı olacaktır.

Avrupa, bu büyük imtihandan, yüzünün akile çıkabilecek mi? Bunu bize ati gösterecektir. Her halde, hareketli, belki de facialı safhalarla dolu bir yaz geçirmemiz ihtimali vardır. Marshall, teklifi, Avrupa kıtasının son talih eserlerinden biridir. Fakat acele etmek lâzım.

Gazette de Lausanne'dan

HEM NALINA HEM MIHINA

Silivri faciası münasebetile

Denizyolları İdaresinin Silivri vapuru, mayine çarparak battı. Fedakâr mürettebatından bir kısmı, vazife başında can verdiler. Bu facia, harb biteli iki yıl olmasına rağmen, gemileri ve denizcileri, tabiatin malûm tehlikelerinden başka belâların da hâlâ tehdid etmekte olduğunu göstermektedir. Başka bir ifade ile denizcilerin hayatı, karadakiler derecesinde emin ve rahat değildir. Görünür kazalardan başka görünmez kazalar da, onları tehdid etmektedir.

Silivri faciası dolayısile emekli deniz subayı A. Fethiden aldığım aşağıdaki mektubu dikkate değer buldum:

«Cumhuriyet'te Silivri faciası kurbanlarının ailelerine Denizyolları İdaresi tarafından biner lira ikramiye ile maaş tahsis edileceğini okudum.

Ne yazık ki bu ikramiyeler Denizyollarının kasasından değil, gene o zavallılarla arkadaşlarının Yardım Sandığına her ay ödedikleri müterakim paracıklardan verilecektir. Maaş tahsisi bahsine gelince, Barem kanunu mucibince sade istihkak sahiblerine verilecektir. Bundan istifade edecek olan yalnız, biricik aile Namık Kaptanın ailesidir.

Gelelim mucize kabilinden felâketten kurtulanlara, ikisi müstesna hepsi vazife uğruna yaralar alarak çırıl çıplak kurtulmuşlardır. Tahkikatım neticesi her birinin 300 lira kadar nakid parası ve 2-3 kat elbisesi, palto ve iskarpinleri, çamaşır ve valizleri, hepsi denizde kaybolmuştur. Yani muhakkak olan bir şey varsa o da her birinin asgarî 800 ilâ 1000 lira kadar mütazarrır olduğu ve şimdi hepsinin elem ve ıstırab içinde bulunduğudur.

Bu zararlarına mukabil bunlara da birer maaş ikramiye verileceğini teessürle duydum. İçinde yaşadığımız şu hayat şartları içinde, sorarım, bu bir maaşla hangi eksik temin edilebilir?

Komşumuz Yunanistan gibi bir memlekette, amelesine varıncıya kadar, bütün mürettebat eşyalarile birlikte sigorta edilirken Denizyolları idaresi neden bu hususu ihmal ederek her an tehlike içinde bulunan bu zavallıları sefalet ve ıstırab içinde kıvrandırıyor? Sen onların babası, sen onların hâmisi değil misin? Neden susuyorsun? Efkârı umumiye senin bu hususta bir yazı yazmanı ehemmiyetle bekliyor ve rica ediyor.»

Bu mektubu teessürle okudum ve pek fazla sert yazılmış kısımlarını çıkarmak suretile sütunuma koydum. Emekli deniz subayı A. Fethi niçin sustuğumu benden soruyor. Sebebi gayet basittir. Silivri kazazedelerinin vaziyetinden haberim olmadığı için.

Aziz okuyucumun mektubile vaziyeti öğrendikten sonra söyliyeceklerim şunlardır:

1 — Ölen bir denizcinin kıymeti yalnız 1000 kâğıddan ibaret değildir. Bunların ailelerine Devlet Denizyolları İdaresi de, kendi Yardım Sandıklarının dışında, 1000 lira daha vermelidir.

2 — Barem kanunu dışında kalanlardan bu gibi kaza kurbanlarının eşlerine ve çocuklarına bundan sonrası için, bir aylık bağlanmasını temin edecek mevzuata lüzum vardır.

3 — Kazadan kurtulanların bütün paralarını ve en lüzumlu eşyalarını kaybettikleri düşünülerek bunlara, birer maaş gibi, nisbeten az bir para değil, mübrem ihtiyaclarını temin ve kayıblarını telâfiye yeter bir tazminat verilmelidir.

4 — Denizcilerimizin sigorta edilmesi ise, mühim bir meseledir ki, ben her deniz faciasında, böyle bir kanun çıkarılması için, daima ilgililerin dikkatini çektim. Gerek Devlet Denizyollarının vapurlarında, gerekse armatörlerin gemilerinde, hattâ bir adım daha atarak yelkenliler ve motörlerde çalışan, hayatları her zaman tehlikede bulunan deniz adamlarımızın sigorta edilmeleri lâzımdır. Böyle bir sigorta kanunu yapılırsa deniz kazaları kurbanlarından barem kanunu dışında olanlara, yani ücretlilere aylık bağlanmasına da pek lüzum kalmıyacağını sanıyorum.

Her halde işçi kaza sigortaları gibi bir denizci sigortası da yapmak yerinde olur. Bugün için Devlet Denizyolları İdaresi, ancak yazımın birinci ve üçüncü maddelerindeki dilekleri yerine getirebilir.

Enver NASIR İlâcı